

Referanse til artikkelen: Eva Marie Toreld & Simon Innvær (2024). Tilbakeføringsarbeid fra fengsel til samfunnet. *Fontene forskning*, 17(1), 32-45.

NØKKELOD: TILBAKEFØRINGSARBEID I FENGSEL, MOTIVASJON, RESSURSER, KOORDINERING AV TJENESTER



Eva Marie Toreld

Førsteforfatter, PhD-stipendiat, Høgskolen i Østfold, Fakultet for helse, velferd og organisasjon og OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap, Institutt for sosialfag, PhD i sosialt arbeid og sosialpolitikk
marie.toreld@hiof.no



Simon Innvær

Andreforfatter, førsteamanuensis, OsloMet – storbyuniversitetet, Fakultet for samfunnsvitenskap, Institutt for sosialfag
simon.innvar@oslomet.no

Tilbakeføringsarbeid fra fengsel til samfunnet

Det er et uttalt politisk mål at innsatte i fengsel skal tilbakeføres til samfunnet på en måte som forebygger utenforskap, fremmer deltakelse i arbeidsliv og utdanning, og motvirker ny kriminalitet. Artikkelen utforsker hva som kjennetegner tilbakeføringsarbeid og hva som hindrer og fremmer vellykket tilbakeføring. Studien bygger på intervjuer med menn som soner eller har sonet en straff i fengsel med høy sikkerhet, ansatte i fengsel med høy sikkerhet, ansatte ved kriminalomsorgens friomsorgskontor og ansatte i kommunale velferdstjenester som Nav, rustjeneste og tildelingskontor. Samtlige er på ulike måter involvert i tilbakeføringsarbeidet.

På et overordnet plan er studiens deltakere enige om at mangel på motivasjon, ressurser og koordinering av tjenester gjør tilbakeføring til samfunnet vanskelig, og at det må endringer til i dagens praksis for å bedre reintegreringen. Det er imidlertid betydelige variasjoner i beskrivelsene, og gjennom eksempler fra de ulike aktørene gir denne studien dypere kunnskap om hva motivasjon, ressurser og koordinering konkret kan handle om. Det synliggjør utfordringer og muligheter for praksis og politiske beslutninger.

Illustrasjon: Eldbjørg Ribe



Tilbakeføring fra fengsel til samfunnet er en sentral del av kriminalomsorgens oppdrag ved siden av gjennomføring av straff (Johnsen & Fridhov, 2019; Lundeberg & Mjåland, 2016). Tilbakeføring handler om (re)integring til samfunnet og er ofte så omfattende og kompleks at velferdstjenestene kommer til kort (Johnsen & Fridhov, 2019). Artikkelen presenterer og diskuterer hvordan innsatte og ansatte i og utenfor fengsel erfarer tilbakeføringsarbeid. Aktørene er på ulike måter involvert i det praktiske, profesjonaliserte tilbakeføringsarbeidet med menn som soner eller har sonet en dom i fengsel med høy sikkerhet.

I forrige kriminalomsorgsmelding ble begrepet «tilbakeføringsgaranti» lansert som: «[En] forpliktelse til å bistå straffedømte til å få utløst rettigheter de allerede har som norske borgere» (St.meld. nr. 37 (2007-2008), s. 174). Involverte etater skulle samarbeide om et felles løft for tilbakeføringsarbeidet. Mange innsatte uttrykker likevel at de ikke er godt nok forberedt på overgangen til livet etter løslatelse (Andvig et al, 2020).

Visjonen til norsk kriminalomsorg er «Straff som endrer» (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Ifølge virksomhetsstrategien skal kriminalomsorgen ha «en fremtidsrettet straffegjennomføring med god tilbakeføring, lavere tilbakefall, domfelte som tar ansvar», og en «høy grad av brukermedvirkning». I tillegg er målet at straffen skal ha «meningsfullt innhold og progresjon tilpasset den enkelte domfelte», og at «domfeltes behov er godt ivaretatt ved endt straffegjennomføring» (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021, s. 19). Virksomhetsstrategien fremhever at straff skal endre den domfelte (Mjåland & Ugelvik, 2021). Strategien vektlegger tidligere uttalte idealer om brukermedvirkning og individuell tilrettelegging (Lundeberg & Mjåland, 2016). Strategien forteller likevel lite om prosessen som skal lede frem til ønsket resultat. Denne artikkelen vil bidra til kunnskap om tilbakeføringsprosessen og gi forslag til videreutvikling av tilbakeføringsarbeid fra fengsel til samfunnet. Artikkelens problemstilling er: *Hva kjennetegner tilba-*

keføringsarbeid fra fengsel til samfunnet, og hvilke hindringer og muligheter kommer til uttrykk?

BAKGRUNN OG TIDLIGERE FORSKNING

95 prosent av fengselsplassene i Norge er dedikert menn, og 71 prosent av alle fengselsplasser har høyt sikkerhetsnivå (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2022). Fengsel med høyt sikkerhetsnivå kjennetegnes blant annet av høye murer eller gjerder. De innsatte er innelåst i sine celler når de ikke er i jobb, på skole eller andre aktiviteter under kontroll av fengselsbetjenter eller andre fengselsansatte. Tross kriminalomsorgens uttalte ambisjoner om progresjon i straffegjennomføringen, ble 31,6 prosent løslatt direkte fra fengsel med høy sikkerhet i perioden 2000–2016 (Bukten et al., 2022). Progresjon i soningen vil si overføring til lavere sikkerhet, overgangsbolig eller at en del av straffen kan gjennomføres utenfor fengsel, for eksempel i behandling, med elektronisk kontroll eller løslatelse på prøve. Tilbakefallsprosenten fem år etter løslatelse er 41 prosent for personer som løslates fra høy sikkerhet, og 25 prosent for dem som løslates fra lav sikkerhet (Kristoffersen, 2022). Progresjon i straffegjennomføringen har altså stor betydning for tilbakeføring til samfunnet.

Ifølge kriminalomsorgens virksomhetsstrategi (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021) skal fleksibel ressurs- og kapasitetsutnyttelse bidra til hensiktsmessig form for straffegjennomføring, til riktig tid, til det beste for samfunnet og domfelte. Norske studier har uttrykt bekymring for de negative konsekvensene som de seneste årenes kutt i kriminalomsorgsbudsjettene har hatt, for rehabiliteringsarbeidet i fengsel (Todd-Kvam, 2020) og for forberedelser til løslatelse (Andvig et al, 2020).

Både norske og internasjonale studier legger vekt på at egenmotivasjon har stor betydning for veien ut av kriminalitet og for reintegrering i samfunnet (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Kazemian, 2019; Lundeberg, 2020; Lundeberg & Mjåland, 2016; Todd-Kvam & Todd-Kvam, 2021). Ifølge Stortingsmelding 39, (2020–2021) skal kontaktbetjentene i fengsel

være i tett dialog med innsatte og motivere dem til endringsarbeid. Tillit (Ugelvik, 2021), respektfull behandling, individuell tilrettelegging og medvirkning har vist seg å være suksessfaktorer for endring og treffsikre soningsforløp (Kazemian, 2019; Lundeborg & Mjåland, 2016; Lundeborg, 2020).

Som gruppe scorer innsatte lavere enn den øvrige befolkningen når det gjelder utdanningsnivå og yrkesaktivitet. Mange innsatte har også hatt en vanskelig oppvekst med fattigdom og mishandling, de har større utfordringer når det gjelder fysisk og psykisk helse, og en høyere andel av dem har brukt ulovlige rusmidler enn i befolkningen for øvrig (Revold, 2015). Dette betyr imidlertid ikke at det gjelder hver enkelt innsatt. Tilbakeføringsarbeid i fengsel innebærer å samarbeide med en heterogen gruppe mennesker med ulike behov og ressurser.

Tilbakeføringsarbeid innebærer dessuten samarbeid mellom ansatte på tvers av organisasjoner og tjenester. En sentral utfordring for tilbakeføring til samfunnet er det som beskrives som glippsoner mellom kriminalomsorgen og velferdstjenester fra offentlig og privat sektor etter løslatelse (Andvig et al, 2020, Andvig & Karlsson, 2021; Dyb & Johannesen, 2011; Falck, 2015). Silotenkning, der tjenesteyterne har et snevert fokus på sin egen organisasjons ansvar og rolle, kan føre til risiko for å miste tilpasning til den innsattes behov (Johnsen & Fridhov, 2019).

TEORETISK FOKUS

Tilbakeføringsarbeid innebærer å se personen i en situasjon der rammene styrer mye av arbeidet. Søkelys på individer i relasjon til sine omgivelser forutsetter forståelse for hvordan samfunnet kan bidra til ekskludering og utenforskap (Hansen & Solem, 2017; Levin, 2021; Payne, 2020). Sosialt arbeid opererer ofte i spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll (Levin, 2021). Ved straffegjennomføring er det selve dommen som er årsaken til kontakten med tjenestene. Sosialt arbeid på dette feltet skiller seg dermed fra sosialt arbeid som bygger på frivillighet (Carr, 2012). Selv om rammene ikke er frivillige, er personene som

soner en dom likevel ikke tvunget til å takke ja til å delta i endringsarbeid.

Internasjonal forskning på å avstå («desist») fra ny kriminalitet opererer ofte med begrepet «desistance» (Weaver, 2019). I mangel på en god oversettelse til norsk bruker vi her *desistance* i likhet med andre norske tekster som omhandler dette forskningsfeltet (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Hansen et al., 2014). *Desistance* bygger på to forutsetninger: a) at mennesker kan endre seg og b) at (re)integrering til samfunnet er et mål og forutsetter et lovlydig liv (Fox, 2022). Ifølge Graham og McNeill (2017, s. 435) kan *desistance* forstås som en dynamisk utviklingsprosess, lokalisert i og sterkt påvirket av dens sosiale kontekst, hvor personen beveger seg fra lovbrudd til sosial (re) integrering. Det minner derfor mye om sosialt arbeids perspektiv om å se personen i situasjonen.

I fengselssammenheng fremhever Liebling et al. (2019) og Ugelvik (2021) særlig betydningen av tillit mellom innsatte og ansatte i prosessene med endring og *desistance*. Ugelvik (2021) argumenterer for at dersom innsatte opplever at ansatte har tillit til dem, kan dette fungere som en katalysator for *desistance*.

Desistance-studier undersøker ofte levde erfaringer med rehabilitering og reintegrering, og basert på slike studier argumenterer McNeill (2012, s. 75) for at rehabilitering er et sosialt prosjekt så vel som et personlig. Selv om *desistance*-teori anerkjenner den sosiale konteksten, er hovedfokuset på individet, der det antas at problemet, og dermed løsningen, ligger hos personen selv (Fox, 2022). Et slikt fokus på enkeltindividet gjenkjenner vi også i kriminalomsorgens visjon «Straff som endrer» (Kriminalomsorgsdirktoratet, 2021).

DATAMATERIALE OG METODER

Studien bygger på 23 semistrukturerte intervjuer, gjennomført individuelt eller i gruppe, med til sammen 58 personer. Personene er på ulike måter involvert i tilbakeføringsarbeid med innsatte i feng-

sel med høy sikkerhet, enten som innsatt, tidligere innsatt, eller som ansatt i eller utenfor fengsel. Førsteforfatter gjennomførte intervjuene mellom juni 2019 og februar 2021. De individuelle intervjuene med personer som hadde egen erfaring av straffegjennomføring i fengsel hadde til hensikt å få frem kontekstuell kunnskap om tilbakeføringsarbeid fra et

innsatt-perspektiv. Gruppeintervjuene med ansatte i og utenfor fengsel skulle bidra å forstå hvilke samtaler og praksiser som preger feltet (Halkier, 2016).

Tabell 1 viser en oversikt over intervjumaterialet fordelt på deltakere, type intervju og institusjon.

Inklusjonskriterier for innsatte var at de sonet en dom på over to år i fengsel med høy sikkerhet, og

Tabell 1: Oversikt over intervjumaterialet

Deltakere	Antall deltakere	Type intervju og institusjon
Personer som gjennomførte en fengselsstraff i høysikkerhetsfengsel	8	Individuelle intervjuer gjennomført i to fengsel
Personer som var løslatt fra fengsel og gjennomførte møteplikt eller elektronisk kontroll som siste del av straffen utenfor fengsel	4	Individuelle intervjuer med personer tilknyttet to friomsorgskontor
Fengselsbetjenter i turnus	10	Fokusgruppeintervju, en gruppe gjennomført i et fengsel
Ansatte i arbeidsdriften i fengsel	8	Fokusgruppeintervjuer, to grupper, gjennomført i to fengsel
Fengselsansatte som ikke jobbet turnus f.eks. tilbakeførings-koordinator, miljøterapeut («dagansatte»)	9	Fokusgruppeintervjuer, to grupper, gjennomført i to fengsel
Ansatte ved kriminalomsorgens friomsorgskontor	10	Fokusgruppeintervjuer, to grupper, samt et individuelt intervju, gjennomført ved to friomsorgskontor
Ansatte i kommunal velferdstjeneste som Nav, tildelingskontor og rustjeneste	9	Fokusgruppeintervjuer, tre grupper, gjennomført i to kommuner
Total	58 deltakere: 12 med erfaring fra å gjennomføre straff i høysikkerhetsfengsel og 46 ansatte i og utenfor fengsel	23 intervjuer: 13 individuelle og 10 gruppeintervjuer med deltakere knyttet til to fengsel, tre friomsorgskontor (ved et friomsorgskontor er det kun tidligere innsatte som er intervjuet, og ved et kun ansatte) samt tre velferdsinstitusjoner

at de hadde seks måneder eller mindre til forventet (prøve) løslatelse på intervjudtidspunktet. De tidligere innsatte var løslatt på prøve fra en tilsvarende dom med møteplikt hos friomsorgen, eller hadde elektronisk kontroll som siste del av straffegjennomføringen. Innsatte og tidligere innsatte var i alderen 20 til 71 år, med en gjennomsnittsalder på 43. Fem opplyste at dette var deres første fengselsstraff og to var domfelt over ti ganger. Totalt hadde innsatte og tidligere innsatte erfaring fra 30 norske fengsler, og i intervjuene refererte de også til tidligere erfaringer.

Kriterier for utvalg av ansatte var at de hadde erfaring fra direkte arbeid med denne gruppen domfelte, og at de representerte aktører med ulike roller og funksjoner i tilbakeføringsarbeidet. Halvparten av de ansatte i friomsorgen hadde tidligere jobbet i fengsel med høy sikkerhet og refererte derfor både til sin tidligere og nåværende arbeidsplass.

Intervjuguiden inneholdt samme spørsmål til alle deltakere: Hva skal til for best mulig overgang fra fengsel til livet etter løslatelse? Hvordan kan innsatte best forberedes på livet etter soning? Hva kan bygge opp under eller hindre tilbakeføring? Hvem har ansvaret for tilbakeføring? Hva «er» tilbakeføring? Spørsmålene ga en felles, men ikke fastlagt, struktur for intervjuene. De individuelle intervjuene varte fra ca. 40 til 90 minutter, og fokusgruppeintervjuene fra ca. 80 til 105 minutter.

Dataanalyse

Analysen tok utgangspunkt i refleksiv tematisk analyse (Braun & Clarke, 2019), en strukturert og samtidig fleksibel måte å nærme seg materialet på uten å være bundet til et bestemt teoretisk rammeverk. Analysen ble utført gjennom en refleksiv prosess mellom materiale og det teoretiske perspektivet, selv om beskrivelsen under kan fremstå som lineær.

Begge forfatterne kodet et anonymisert intervju for å samkjøre hvordan og hvor mye tekst som skulle kodes. Deretter kodet førsteforfatter alle intervjuene. Andreforfatter gjennomgikk i tillegg to intervjuer for å kvalitetssikre kodingen. Førsteforfatter systematiserte deretter det kodede materialet på basis

av følgende inndeling som representerer de forskjellige aktørposisjonene: 1) personer som gjennomførte straff i fengsel eller siste del av fengselsstraffen i samfunnet, 2) ansatte i fengsel (fengselsbetjenter i turnus, dagansatte og ansatte i arbeidsdriften), 3) ansatte i friomsorgen, og 4) ansatte i kommunal velferdstjeneste (som Nav, rustjeneste og tildelingskontor). I tredje trinn identifiserte førsteforfatter mønstre, likheter og forskjeller i materialet, og tematiserte det kodede materialet. Den videre analysen, fjerde og femte trinn, resulterte i tre hovedtemaer: 1. *ressurser*, 2. *motivasjon*, og 3. *koordinering av tjenester*. Disse tre temaene representerer hva samtlige informanter snakket om, og belyser hva studiens deltakere beskriver som kjennetegn ved tilbakeføringsarbeid. Vi undersøkte også om det var samvariasjon i synspunkter basert på ulike aktørposisjoner.

Personvern og metodiske refleksjoner

Studien er vurdert og tilrådd av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD; nå Sikt, nr. 939840), og er i tillegg vurdert av kriminalomsorgen i den regionen der studien ble utført. Personer som gjennomførte straff i fengsel eller i samfunnet fikk innledende informasjon om forskningsprosjektet fra ansatte i det fengselet eller friomsorgskontoret hvor de gjennomførte straffen. Samtlige deltakere fikk skriftlig informasjon om forskningsprosjektets innhold og hensikt, og at de når som helst kunne trekke seg. De fikk i tillegg mulighet til å stille spørsmål til og få utdypende informasjon av førsteforfatter, før samtykke til deltakelse.

Tilbakeføringsarbeid angår og involverer både innsatte og ansatte, men på ulikt vis. For ansatte er tilbakeføring et profesjonelt anliggende, mens for innsatte er det personlig. Dette utgjør et tungtveiende argument for å inkludere begge parter i studien. En styrke ved studien er at den henter materiale fra ulike involverte parter og omfatter mange informanter. En mulig utfordring er at bredden i materialet kan gå ut over dybden i analysen og beskrivelsen av de enkelte aktørene og aktørposisjonene.

Til tross for et relativt sett omfattende datamateriale

riale, gir ikke studien grunnlag for statistisk generalisering, men funnene gir likevel innsikt i arbeidet med tilbakeføring fra fengsel til samfunnet.

Å omtale personer som gjennomfører en straff i fengsel som *innsatte* og personer som har fullført en fengselsstraff som *tidligere innsatte* kan bidra til å låse dem fast i en rolle. Når vi likevel bruker benevnelsene, så er det for å synliggjøre inklusjonskriterier og på hvilken erfaringsbakgrunn de deler sine erfaringer og refleksjoner.

FUNN

Vi innleder presentasjonen av funn med eksempler på hvordan deltakerne forsto tilbakeføring. Den videre presentasjonen av funn struktureres etter hva som hindrer og fremmer tilbakeføringsarbeidet, ut fra de tre hovedtemaene som vi analyserte fram: *ressurser, motivasjon og koordinering av tjenester*.

Deltakernes forståelse av tilbakeføring

Et tydelig mønster i deltakernes forståelse av tilbakeføring var at de, uavhengig av aktørposisjon, koblet tilbakeføring til forventning om endring hos den personen som gjennomfører straffen. Et annet tydelig mønster var forventning om at ansatte skulle bidra til tilbakeføring gjennom å legge til rette for tilbakeføring til samfunnet.

Samtalene om hvordan de ansatte i og utenfor fengsel forstår tilbakeføring kretset rundt sammenhengen mellom individ og kontekst, og spenningsfeltet mellom individet og samfunnet. En ansatt i friomsorgen reflekterte slik rundt begrepet tilbakeføring og synet på personer som gjennomfører straff i fengsel: «Tilbakeføringen til samfunnet er et litt ovenfra-og-nedad-ord. De er jo allerede en del av samfunnet.». En annen ansatt i friomsorgen sa noe av det samme og delte følgende refleksjon:

Det jo ikke slik at alle [som soner en fengselsstraff] bare lever hele livet sitt på siden av samfunnet. Det kan være at en del av det man gjør er en type lyssky tilværelse. Men stort sett så lever man jo hovedparten av livet sitt blant andre. ... Og tilbakeføring til hva

De fleste som sonet, eller hadde sonet en dom i fengsel, snakket om tilbakeføring som en mulighet til å få til en positiv forandring i livet. Et par av de innsatte mente imidlertid at tilbakeføringsarbeid i regi av kriminalomsorgen i og utenfor fengsel var unødvendig ressursbruk. En tidligere innsatt med erfaring fra flere soningsopphold uttrykte seg slik om tilbakeføringsarbeid: «For meg så er det en heft og plage, men det kan hende at det hjelper noen. Jeg vet ikke. Men stort sett alle jeg prater med mener at det er noe jævla drit.»

En annen tidligere innsatt roste støtten han hadde fått til tilbakeføring gjennom friomsorgen. Han hadde følgende å si om tilbakeføringsarbeid i fengsel: «Aldri erfart det. Det eksisterte ikke. Det eksisterer kanskje noen steder, men jeg vet ikke hvor det skulle være.»

En innsatt som sonet sin første dom, fortalte om samtaler med flere ansatte i fengsel, men særlig om en ansatt i arbeidsdriften som hadde hjulpet ham på beina igjen: «Jeg er det mennesket evig takknemlig. Helt til den dag jeg dør.». Han mente at samtalene også hadde bidratt til at han ville komme ut som et bedre menneske enn det han var da han kom inn. Samtlige deltakere snakket om at ressurser, motivasjon og koordinering av tjenester hadde stor betydning for tilbakeføring til samfunnet. Det var imidlertid betydelige variasjon i hva de konkret snakket om.

Ressurser som årsak til og løsning på tilbakeføringsproblemer

Et tydelig mønster i materialet var at samtlige innsatte og ansatte vektla ressurser. De pekte på individuelle ressurser som utdanning, økonomi, støttende nettverk, og på ressurser i og utenfor kriminalomsorgen som ansatte i fengsel, Nav og kommune, egnede boliger og arbeidsplasser etter løslatelse.

Både innsatte og ansatte i fengsel fortalte at økonomiske innstramminger i fengsel de seneste årene bidro til problemer i tilbakeføringsarbeidet. En innsatt sa:

Da jeg kom hit så hadde betjentene tid—da var det såpass mye folk på jobb at de hadde tid til

å sitte å prate med oss. (...) Men nå er jo økonomien så stram at det nesten ikke er nok folk på jobb. Så noen ganger så må de kutte ut ting pga. at det er ikke folk. Så dette er jo regjeringen sin feil, og ikke de ansatte her. De ansatte her må jo li.

Innstrammingene i fengsel rammer både innsatte og ansatte, og den innsatte legger her ansvaret på regjeringen. Budsjettkutt hadde ifølge de ansatte i kriminalomsorgen medført at stillinger spesielt rettet mot innhold og tilbakeføring ble tatt bort, og at det ble mindre tid til samtaler med innsatte. En fengselsbetjent beskrev det slik: «Så det er ikke noe positivt, i hvert fall for tilbakeføringen, at vi får mindre tid til de innsatte. (...) Sånn som kartlegging og sånne ting. Det er jo det som forsvinner når betjentene ikke har tid.»

Deltakerne la imidlertid ikke kun vekt på om ressurser finnes, men også på hvordan disse ressursene «virker». En innsatt uttrykte det slik: «Er du heldig får du en kontaktbetjent som virker. Er du uheldig får du en som ikke bryr seg.». En ansatt i friomsorgen med tidligere erfaring som fengselsbetjent ga følgende beskrivelse:

Det kunne være en innsatt som omtrent ikke hadde hatt en eneste samtale med sin kontaktbetjent, som jo skal være den som binder videre ut. Mens andre betjenter hadde veldig fokus på det og var kjempeflinke. Og det er klart – det har veldig stor betydning.

Flere av deltakerne, både i og utenfor fengsel, la vekt på at strukturelle forhold hindrer progresjon i soningen og tilbakeføring. Det handlet om mangel på plasser i fengsel med lavere sikkerhet, et strengt regelverk med prioritering av sikkerhet og rutiner fremfor individuell vurdering. En samtale mellom fengselsansatte illustrerer dette:

Ansatt 1: Det er veldig tallbaserte ting. Han er ikke en åpen kandidat [aktuell for soning i fengsel med lavere sikkerhet] før han har så og så lenge igjen. Noen kan være det lenge før det. Det handler om å se enkeltindividet og legge til rette best mulig for dem. Det er litt vanske-

lig med dagens system. Det er press på plasser og det er ikke flust med ressurser i kriminalomsorgen.

Ansatt 2: Det er noe med å ha akkurat det antall fengselsplasser som det til enhver tid sitter innsatte inne. (...) Og veien mellom åpen og lukket, den kan være ... altså terskelen kan være skyhøy begge veier. Og det er noe den ikke bør være.

Ansatt 3: (...) OK han er åpen kandidat, men det er ikke noen plass til ham.

Både innsatte og ansatte i fengsel og friomsorg mente at rutiner, «sikkerhet» her og nå og redsel for uønskede hendelser som ny kriminalitet under soning, hindrer progresjon i soningen. Noen innsatte argumenterte for at det høye sikkerhetsnivået, hvor de ble kontrollert og fulgt overalt, var unødvendig ressursbruk. Deltakere i alle aktørposisjoner ytret at manglende progresjon i soningen kan føre til at innsatte blir løslatt direkte fra fengsel med høy sikkerhet, noe som skaper store problemer for tilbakeføring til samfunnet. Alle mente også at manglende ressurser, for eksempel til egnede boliger, dekking av gjeld, oppfølging og støttende nettverk på utsiden skapte store problemer for vellykket tilbakeføring fra fengsel.

Motivasjon som årsak til og løsning på tilbakeføringsproblemer

Et tydelig mønster i materialet var at innsatte og ansatte i og utenfor fengsel vektla manglende *motivasjon* som årsak til problemer med tilbakeføring og at motivasjon var nødvendig for å få til gode løsninger på problemene. Innsatte og ansatte kritiserte hverandre gjensidig for problematiske holdninger og mangel på motivasjon. Innsattes motivasjon og egeninnsats for endring ble gjennomgående nevnt på tvers av aktørposisjon som sentralt for tilbakeføring til samfunnet. Majoriteten av de innsatte snakket om at det er personen selv som er hovedansvarlig for endring, men ikke alene. En innsatt uttrykte det slik:

Først og fremst deg selv ..., men så enkelt er det

jo ikke, for hvis man ikke får hjelp så, for mange, så er det nytteløst. Det er vel derfor en del er her, fordi at de ikke greier å hjelpe seg selv. Eller at de gir rett og slett blanke – for de er det mange av.»

En fengselsansatt sa: «Vi må koble på hjelpeapparatet rundt og alle som er rundt dem, og ikke minst de selv da. De har ansvar for å faktisk ... å ville det. Å ville stå i det.»

Mangel på motivasjon til endring kan ifølge noen av de innsatte og ansatte handle om at den innsatte ikke bryr seg, eller ønsker å gå tilbake til livet han hadde før fengslingen. En innsatt delte imidlertid følgende refleksjon:

For noen så tror jeg at det er dritvanskelig å finne motivasjonen til å i det hele tatt gidde. (...) En ting som er jævlig skummelt, det er at jeg aldri skal ruse meg igjen og at jeg aldri skal være kriminell igjen. Å tørre å si det, det er veldig, veldig skummelt ... å mene det er veldig, veldig skummelt.

Hvordan livet etter endringen vil bli er ukjent, og det kan altså oppleves som krevende og skummelt, noe som kan føre til ambivalens til endring, og til at personen ikke finner eller mister motivasjonen til endring.

Motivasjon er samtidig noe som kan stimuleres. Majoriteten av de ansatte i og utenfor fengsel snakket om motivasjonsarbeid som en del av jobben. Motivasjon til endring syntes også å være koblet til håp og tro på at endring er mulig, noe ansatte kan støtte opp under. Spesielt de innsatte løftet frem at det var betydningsfullt å bli sett som et menneske og ikke som et innsatt-nummer eller som en gruppe.

Innsatte som er, eller fremstår som, motiverte og endringsvillige, har ifølge deltakere i alle aktørposisjoner større sjanse for å bli overført til spesialavdelinger med ekstra ressurser, for eksempel rusmestringsenheter. De har også større sjanse for progresjon i soningen. Vilje til endring gir altså muligheter. Et par innsatte pekte på at noen innsatte derfor lot som om de hadde rusproblemer og var motivert til endring. Ansatte i fengsel beskrev at innsatte som

ikke fremsto som motiverte, eller ikke ga uttrykk for ønske om endring, risikerte å bli glemt.

Innsattes manglende fokus på livet utenfor fengsel og livet etter soning kan tolkes som manglende motivasjon. Flere innsatte beskrev at de jobbet aktivt for å oppnå det de kalte soningsmodus hvor hjernen og livet utenfor «skrus av» under soningen. Soningsmodus fremsto som en mestringsstrategi ved soning i fengsel. En innsatt delte følgende erfaring:

Det er jo litt sånn når du sitter i fengsel at det er veldig lett å havne i: jeg skal bare komme meg igjennom fengsel. (...). Jeg har lengtet etter *soningsmodus*. Det tok et halvt år før jeg kom dit. Nå har jeg vært der. Da går bare dagene. Det går jævlig fort. Det er litt farlig da, men det er også litt deilig.

En annen innsatt forklarte det slik:

Med en gang du begynner å tenke utenfor muren, da får du hodekjør og da har du masse du ikke klarer å kontrollere. Da sliter du. Men du er nødt til å kun ha fokus på det som skjer på insiden av den muren. Det er i hvert fall mitt råd da. Og jeg har opplevd masse folk som har gått helt i kjelleren.

Det som kan oppfattes som manglende motivasjon kan altså handle om en måte å håndtere frihetsberøvelsen på. Fokuset er å lindre eller å håndtere situasjonen her og nå, fremfor å ta tak i problemer som var der før fengslingen, eller i fremtidig situasjon. En slik 'soningsmodus' vanskeliggjør samtidig tilbakeføring til samfunnet ved at overgangen fra fengsel blir brå. En innsatt sa:

Du må jo liksom minne folk på at: Du ... du skal ut. Hva trenger du for å ikke å komme igjen? Men folk vil jo ikke ta imot hjelp heller så. For med en gang man begynner å tenke sånn så går tiden jævlig sakte.

De innsatte poengterte betydningen av å legge til rette for tilbakeføring til samfunnet, for å ikke miste motivasjonen. Det handlet for eksempel om å skape forutsigbarhet i progresjon og løslatelse, å planlegge utdanning, egnet bolig og inntekt etter løslatelse, men også om det som kan betegnes som indre

endringsarbeid, som behandling for rusproblemer og samtaler med psykolog.

Koordinering av tjenester som årsaker til og løsning på tilbakeføringsproblemer

Et tredje mønster i materialet var at både innsatte og ansatte i og utenfor fengsel vektla det vi har tematisert som *koordinering av tjenester*, inkludert samordning og samarbeid. Manglende samarbeid internt og eksternt ble nevnt av samtlige deltakere som årsaker til problemer med tilbakeføring av innsatte. Manglende samarbeid handlet fremfor alt om det som kan beskrives som 'glippsoner' og mangelfull samordning mellom kriminalomsorgen og ulike statlige og kommunale forvaltningspartnere. Både innsatte og ansatte ga i tillegg eksempler på manglende samarbeid internt i fengslene. Særlig ansatte i arbeidsdriften i fengslene ga uttrykk for dette. De opplevde at andre ikke etterspurte den kunnskapen de hadde om innsatte som de var sammen med hele arbeidsdager over lang tid. Flere av de ansatte i arbeidsdriften ga uttrykk for at de var usikre på hva som egentlig ble gjort i fengslet for å forberede de innsatte på livet etter løslatelse, og hvilken oppfølging de ville få etter løslatelse.

Deltakere fra samtlige aktørposisjoner mente at det var viktig for tilbakeføringsprosessen at flere instanser og personer involveres i arbeidet og at tiltak knyttet til bolig, gjeld, behandling, økonomi og sosiale relasjoner må samordnes bedre. En ansatt ved kontoret for tildeling av boliger i en kommune beskrev at det ofte var ulik forståelse av hva som skal til for en best mulig tilbakeføring:

Her har vi kanskje fokus på å få på plass en bolig, og så har den andre fokus på nettverk, og så kommer en annen og har fokus på å sikre økonomien og så forsvinner litt den ... det blir liksom fragmentert på en måte, det der felles målet som den personen ytret først og så ble det etter hvert et sammensurium av ... for de fleste er gode hjelpere, og vi tenker ut fra vår erfaring hva som skal til for å lykkes.

Beskrivelsen av fragmentering kan kobles til orga-

nisering og spesialisering av tjenester og kunnskaps- og ansvarsområder. Sitatet refererer også til hvordan ansattes egne meninger og erfaringer har betydning for hva de tenker er den beste løsningen, og at den innsattes opprinnelige ønske og felles mål blir borte i et sammensurium av gode hjelpere.

Både ansatte i og utenfor fengsel, og innsatte og tidligere innsatte, ga konkrete eksempler på plutselig løslatelse. En tidligere innsatt delte følgende erfaring:

(...) så ble jeg hevet ut litt før tiden og så hadde de glemt å varsle Nav. Så det var ingenting på utsiden på en måte. Da hadde jeg ingen steder å gå. Da fant jeg et tomt lager med en sofa. Så bodde jeg da på det lageret i 14 dager. Da gikk det ... da hadde jeg enda mer gi-faen-mentalitet.

Usikkerhet rundt soningsprogresjon og løslatelsesdato vanskeliggjør samarbeid og forsvarlig løslatelse. Det er likevel ikke bare plutselig løslatelse som skaper problemer. Deltakere fra alle aktørposisjoner mente at det var mange forhold som bidro til at ansatte i og utenfor fengsel ikke er godt nok forberedt på tilbakeføringsprosessen. Ansatte mangler kunnskap om muligheter, regelverk, rettigheter og tjenester i og utenfor fengsel. Mangel på kunnskap sammen med manglende samarbeid med parter utenfor fengsel skaper store utfordringer og problemer med tilbakeføring. Det fører til at de ansatte ikke gir ikke god nok informasjon og støtte til de innsatte, og at det er mye som ikke er på plass ved løslatelse.

Noen ansatte i kommunale velferdstjenester etterlyste et system for hva som må være på plass ved løslatelse, som bolig, økonomi, sysselsetting og oppfølging; og de ønsket at arbeidsevnevurderingen ble gjennomført i fengsel. Ansatte i fengsel, friomsorg og kommunale velferdstjenester pekte på at ulikt tilbud og organisering av tjenester i ulike deler av landet gjør det vanskelig å finne frem til aktuelle samarbeidspartnere.

Forberedelse til livet etter soning handler imidlertid ikke kun om praktiske forhold som penger og bolig. Selve overgangen til et liv i frihet kan være kre-

vende. En tidligere innsatt illustrerte det på denne måten:

Jeg har aldri opplevd at noen har pratet om det. Det har bare vært sånne praktiske ting. Som penger og bolig. Du får ikke noe råd om hva som kan være vanskelig og hvordan det er å gå ut den porten første gang du gjør det. Så første gangen jeg gikk ut fra lukket fengsel – jeg var jo ikke forberedt på det i det hele tatt. Hvor merkelig det var. Det var jo ... nei, det er skikkelig sjokk for systemet. Da var du egentlig overlatt til deg selv. Har vært vant til å ha noen som forteller deg når du skal spise og legge deg og stå opp og alt. Og så plutselig så kan du gjøre alt selv. Det er så rart.

Økt grad av digitalisering av tjenester på utsiden, manglende digital tilgang i fengsel, at noen innsatte ikke har eller får bankID, og at de er utelukket fra den digitale utviklingen i samfunnet, skaper store problemer. Både fengselsbetjenter, dagansatte og innsatte ga konkrete eksempler på problemer med kommunikasjon med tjenesteytere utenfor fengselet. At innsatte ikke har tilgang til digitale tjenester førte også til store problemer med koordinering av tjenester. En tidligere innsatt sier:

Nav tror jo at vi har internett og alt mulig der inne. De kan ikke skjønne hvorfor ... Ja, det er helt vilt. De kan ikke skjønne hvorfor vi ikke bare kan sende søknaden på nett og gjøre ... eller ringe. De tror de kan ringe oss klokken to, og ... altså det er helt, de skjønner ingenting.

For de som kjenner fengselskonteksten fremstår det som en selvfølge at innsatte ikke har tilgang på internett eller fri tilgang på telefon. Digitale endringer i samfunnet er imidlertid ikke nødvendigvis en del av tematikken i samtaler verken for innsatte i fengsel eller med tidligere innsatte. En ansatt i friomsorgen reflekterte slik:

Vi er ikke gode nok på å sjekke ut: Hva er det som kan bli vanskelig for deg ute i forhold til praktiske forhold og tekniske, teknologiske forhold, og som vi må ta hensyn til og som du

kanskje bør øve på i forkant eller få litt hjelp til?

Sånn at det er på plass da.

Studien synliggjør store utfordringer i dagens praksis når det gjelder samarbeid, samordning og koordinering av tjenester både internt i kriminalomsorgen og med forvaltningspartnere. Manglende forståelse for hva som skaper hindringer og muligheter for tilbakeføring hos andre aktører i tilbakeføringsarbeidet skaper ytterligere utfordringer for koordinering av tjenestene.

DISKUSJON

Tilbakeføring kjennetegnes av et vidt spekter av problemer og muligheter. Det er mange involverte aktører, både i og utenfor fengsel, noe som bidrar til kompleksiteten i tilbakeføringsarbeidet og gjør koordineringsproblemer til et hovedfunn. Studien belyser store problemer i tilbakeføringsarbeidet og hindringer for desistance-prosessen til tross for politiske ambisjoner om vellykket tilbakeføring til samfunnet. På et overordnet plan viser analysen at studiens deltakere var enige om at ressurser, motivasjon og koordinering av tjenester er svært sentralt for tilbakeføring. Dypere kunnskap om hva motivasjon, ressurser og koordinering konkret kan handle om danner grunnlag for våre forslag til videreutvikling av det profesjonelle tilbakeføringsarbeidet.

Hindringer for det profesjonelle tilbakeføringsarbeidet

Det var enighet om at manglende *ressurser* var et problem, men ikke om hvilke ressurser det var behov for, og hvor og når de skal settes inn. Manglende ressurser som en konsekvens av budsjettkutt bekymret studiens deltakere, som pekte på regjeringens ansvar. Utfordringer knyttet til mangel på plasser på lavere sikkerhet for å sikre progresjon og gradvis overgang til samfunnet kan forstås som et resultat av politiske prioriteringer. Når tilbakeføringsarbeid ikke prioriteres, kan det handle om manglende ressurser i form av tid, kompetanse, at sikkerhetsfokus har førsteprioritet, eller at ansatte ikke prioriterer disse oppgavene.

Både innsatte og ansatte mente at innsattes egen *motivasjon* var sentral for endringsprosessen. De innsatte viste både til egen og ansattes manglende motivasjon når de ble spurt om hva som kan hindre tilbakeføring til samfunnet. En interessant side ved motivasjon, var at ansatte i fengsel refererte til manglende motivasjon hos de innsatte og i noen tilfeller hos andre ansatte, men ikke hos seg selv. Svarene antyder at de innsatte var mer bevisste på betydningen av egen motivasjon enn det de ansatte var. Det kanskje mest interessante funnet i denne studien er hvordan motivasjon er et høyst ambivalent begrep å forholde seg til, særlig for de innsatte. Noen innsatte syntes det var «jævlige skummelt» å tenke seg et liv uten rus og kriminalitet. Det virker som en motivasjon for endring, en avståelse (*desistance*) fra ulovlige handlinger, ikke er udelt positivt. Det kriminelle livet har sine positive sider, en identitet som er vanskelig å gi slipp på.

Det som fremfor alt peker seg ut som en hindring når det gjelder *koordinering* av tjenester er at det er mange personer, instanser og lovverk som er involvert og at aktørene mangler kunnskap om de andres oppgaver (internt og eksternt). Som vist over, kan det fort bli uenighet mellom aktørene om fokus, ansvar, hvem som skal involveres, på hvilken måte og når, og hvordan utfordringer knyttet til digitalisering av tjenester skal håndteres. Funnene antyder silotenkning med fokus på egen organisasjons ansvar.

Våre funn om manglende ressurser og negative konsekvenser av budsjettkutt, stemmer godt overens med funn i andre norske studier (Andvig et al., 2020; Todd-Kvam, 2020). Innsattes egen motivasjon er også sentral i andre norske og internasjonale studier (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Kazemian, 2019; Lundeberg, 2020; Lundeberg & Mjåland, 2016; Todd-Kvam & Todd-Kvam, 2021). Koordineringsproblemene minner om det som i litteraturen pekes på som glippsoner, særlig i overgangen mellom fengsel og livet etter løslatelse (Andvig et al., 2020; Andvig & Karlsson, 2021; Dyb & Johannessen, 2011; Falck, 2015). Dette er noe policydokumentene griper fatt i og prø-

ver å skissere løsninger på (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017).

Muligheter til videreutvikling av det profesjonelle tilbakeføringsarbeidet

Det må endringer til i dagens praksis for å oppnå ambisjonen om *desistance* og straff som endrer. For det første synliggjør studien behovet for at ansatte både i og utenfor fengsel har innsikt i hva det vil si å gjennomføre straff i fengsel med høy sikkerhet. For det andre, det som virker som manglende motivasjon, kan i stedet være en strategi for å komme i soningsmodus der de innsatte kobler ut hjernen for å få tiden til å gå. Dette gjøres for å mestre soningen uten å måtte «gå i kjelleren». Slike mestringsstrategier kan samtidig føre til at innsatte legger forberedelse på livet etter soning på is. Det gjør overgangen fra fengsel til et liv i frihet spesielt krevende, og det må både ansatte i og utenfor fengsel anerkjenne. For det tredje, studien viser at overgangen fra det høyt regulerte og kontrollerte livet i fengsel til et liv i frihet, er en utfordring som innsatte må forberedes på.

Samlet sett viser studien at vellykket tilbakeføring til samfunnet krever at ansatte i og utenfor fengsel tilegner seg kunnskap om muligheter, begrensninger, regelverk, rettigheter og tjenester i og utenfor fengsel, men også om innsattes følelsesmessige reaksjoner. Dessuten må ansatte i og utenfor fengsel gjennomføre et stort koordineringsarbeid, og ressurser må tilføres for å etablere et sted å bo, jobb eller utdanning og inntekt.

Våre funn svarer godt til andre forskeres vekt på at individuell tilrettelegging og brukermedvirkning i soningsforløpet har betydning for innsattes vilje og evne til endring (Andvig et al., 2020; Lundeberg & Mjåland, 2016; Lundeberg, 2020; Gjeruldsen & Jensen, 2021). Samarbeidsbaserte samtaler om endring som anerkjenner den innsattes verdi og potensial og som tar utgangspunkt i og styrker personens egen indre motivasjon for endring, er i tråd med både sosialt arbeid og *desistance*.

Vellykket tilbakeføring fra fengsel krever imid-

lertid mer enn individuelt motivasjonsarbeid. Særlig politiske prioriteringer og det stadig mer digitaliserte samfunnet legger hindringer for tilbakeføringsarbeidet. Strukturelle endringer må til for å møte utfordringene knyttet til ressurser og koordinering av tjenester.

Våre funn og analyse er i tråd med forståelsen av desistance som en dynamisk utviklingsprosess (Graham & McNeill, 2017), men her spesifisert til å legge hovedvekt på koordinering, motivasjon og ressurser. Studiens funn går klart i retning av et sentralt overordnet fokus i sosialt arbeid, å se personen i dens kontekst (Hansen & Solem, 2017; Levin, 2021). Funne stemmer også godt med det McNeill (2014) definerer som reintegrering; at individuell rehabilitering må

gjennomføres sammen med fokus på sosiale og samfunnsmessige forhold. Både sentrale representanter fra sosialt arbeid (Payne, 2020) og desistance-teori (Fox, 2022) legger vekt på å kombinere et individfokus med et systemperspektiv. Den individuelle kartleggingen bør fokusere på den innsattes motivasjon og ressurser. På individnivå krever tilbakeføringsarbeidet dessuten at ansatte i og utenfor kriminalomsorgen har kunnskaper om og motivasjon til å støtte opp under desistance-prosessen. På systemnivå innebærer det en tydelig prioritering av mer ressurser til tilbakeføringsarbeidet og videreføring av arbeidet med å forebygge glippsoner i og mellom organisasjoner og tjenester.

SUMMARY

Reintegration work from prison to society

It is a political goal to reintegrate inmates in prison into society to prevent exclusion, promote participation in the workforce and education, and prevent recidivism.

The article explores the characteristics of reintegration work and what hinders or facilitates successful reintegration. The study is based on interviews with men who are currently serving or have served sentences in high-security prisons, as well as employees in high-security prisons, probation offices, and municipal welfare services such as Nav, addiction services, and allocation offices. All of them are, in various ways, involved in reintegration efforts.

In general, the study participants agree that a lack of motivation, resources, and coordination of services makes reintegration into society challenging. They emphasize the need for changes in current practices to improve reintegration. However, there are significant variations in their descriptions. Through examples from different stakeholders, this study provides deeper insights into what motivation, resources, and coordination can specifically entail. It highlights challenges and opportunities for both practical implementation and policy decisions.

Keywords: Reintegration work in prison, motivation, resources, service coordination, and reintegration to society

REFERANSER

Andvig, E. & Karlsson, B. (2021). Samordnede velferdstjenester til personer etter soning – glippsoner og broer. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 24(3), 1–14. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2021-03-01>

Andvig, E., Koffeld-Hamidane, S., Ausland, L.H. & Karlsson, B. (2020). Inmates' perceptions and experiences of how they were prepared for release from

a Norwegian open prison. *Nordic Journal of Criminology*, 22(2), 203–220. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1847954>

Braun, V. & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative research in sport, exercise and health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>

Bukten, A., Skjærvø, I. & Stavseth,

M. R. (2022). The association of prison security level with mortality after release from prison: a retrospective national cohort study (2000–16). *The Lancet Public Health*, 7(7), 583–592. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(22\)00107-4](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(22)00107-4)

Carr, N. (2012). Criminal and juvenile justice. I Gray, M., Midgley, J. & Webb, S. (Red.) *The Sage handbook of social work*, (s. 597–612). Sage.

- Dyb, E. & Johannessen, K.** (2011). *Tilbakeføring av straffedømte*. (NIBR-rapport 2011:20) Norsk institutt for by- og regionforskning. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/20.500.12199/5551>
- Falck, S.** (2015). *Tilbakeføringsgarantien som smuldrer bort: mellom kriminalomsorg og kommunale tjenester: tiltaksbro, systematikk eller tilfældighet?* (SIRUS rapport 3/2015). Statens institutt for rusmiddelforskning. <http://hdl.handle.net/11250/283355>
- Fox, K. J.** (2022). *Desistance frameworks. Aggression and violent behavior*, 63. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101684>
- Gjeruldsen, K. & Jensen, E.** (2021). «Alt er jo egeninnsats»—Kvinneres vendepunkter bort fra kriminalitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvitenskap*, 108(1), 215–235. <https://doi.org/10.7146/ntfk.v108i1.125572>
- Graham, H. & McNeill, F.** (2017). *Desistance: Envisioning futures*. I P. Carlen, & L. A. França (Red.) *Alternative criminologies* (s. 433–451). Routledge.
- Halkier, B.** (2016). *Fokusgrupper* (3. utg.). Samfundslitteratur.
- Hansen, G. V., Dahl, U. & Samuelsen, F.** (2014). *Evaluering av BRIK-Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen*. (Oppdragsrapport 2014:2). Høgskolen i Østfold. <http://hdl.handle.net/11250/227154>
- Hansen, R. & Solem, M. B.** (Red.). (2017). *Sosialt arbeid: en situert praksis*. Gyldendal akademisk.
- Johnsen, B., & Fridhov, I. M.** (2019). *Offender resettlement in Norway*. I F. Dünkel, I. Pruin, A. Storgaard & J. Weber (Red.). *Prisoner resettlement in Europe* (Routledge Frontiers of Criminal Justice) (s. 252–264). Routledge.
- Justis- og beredskapsdepartementet** (2017). *Redusert tilbakefall til kriminalitet. Nasjonal strategi for samordnet tilbakeføring etter gjennomført straff 2017–2021*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/redusert-tilbakefall-til-ny-kriminalitet/id2556905/>
- Kazemian, L.** (2019). *Positive growth and redemption in prison: Finding light behind bars and beyond*. Routledge.
- Kriminalomsorgsdirektoratet** (2022). *Kriminalomsorgens årsstatistikk 2022*. <https://www.kriminalomsorgen.no/getfile.php/5200824.823.sptqssjpmnalp/%C3%85rsstatistikk+for+kriminalomsorgen+2022.pdf>
- Kriminalomsorgsdirektoratet** (2021). *Virksomhetsstrategi for kriminalomsorgen 2021–2026*. https://www.kriminalomsorgen.no/getfile.php/4862428.823.zqkqmmtukkkwla/KDI_strategibrosjyre%2B2021-2026_FERDIG.pdf
- Kristoffersen, R.** (2022). *Tilbakefall hos løslatte fra fengsel 2010–2018*. Hentet 23. september 2022 fra <https://tilbakefall.no/projects/publications>
- Levin, I.** (2021). *Hva er sosialt arbeid* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Liebling, A., Laws, B., Liebner, E., Auty, K., Schmidt, B. E., Crewe, B., Gardom, J., Kant, D. & Morey, M.** (2019). Are Hope and Possibility Achievable in Prison. *Howard Journal of Crime & Justice*, 58(1), 104–126. <https://doi.org/10.1111/hojo.12303>
- Lundeberg, I. R.** (2020). (For) soning og et bedre liv etter løslatelse. I A. Renland, J. Dullum & K. Andenæs (Red.), *En fengslende historie: KROM i 50 år*. (s. 215–239). Pax forlag.
- Lundeberg, I.R. & Mjåland, K.** (2016). Rehabilitering og prosedural rettferdighet i kriminalomsorgen. *Retfærd*, 153(1), 32–44. https://www.academia.edu/32001304/Rehabilitering_og_prosedural_rettferdighet_i_kriminalomsorgen
- McNeill, F.** (2012). Four forms of 'offender' rehabilitation: Towards an interdisciplinary perspective. *Legal and Criminological Psychology*, 17(1), 18–36. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.2011.02039.x>
- McNeill, F.** (2014). Punishment as rehabilitation. I G. Bruinsma & D. Weisburd (Red.), *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice* (s. 4195–4206). Springer.
- Meld. St. 39** (2020–2021). *Kriminalomsorgsmeldingen—fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-39-20202021/id2861926/>
- Mjåland, K. & Ugelvik, T.** (2021). *Straff, risiko og omdømme: en sammenliknende analyse av kriminalomsorgens strategidokumenter*. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 38(3), 219–232. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3053-2021-03-05>
- Payne, M.** (2020). *How to use social work theory in practice: an essential guide*. Policy Press.
- Revolv, M. K.** (2015). *Innsattes levekår 2014. Før, under og etter soning. (Rapport 2015/47)*. Statistisk sentralbyrå. https://ssb.brage.unit.no/ssb-xmlui/bitstream/handle/11250/3001273/RAPP2015-47_web.pdf?sequence=1
- St.meld. nr. 37** (2007–2008). *Straff som virker: mindre kriminalitet—tryggere samfunn*. Justis- og beredskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008/id527624/>
- Todd-Kvam, J.** (2020). Probation practice, desistance and the penal field in Norway. *Criminology & criminal justice*, 22(3), 349–366. doi.org/10.1177%2F1748895820953192
- Todd-Kvam, J. & Todd-Kvam, M.** (2021). Talking good: Analysing narratives of desistance in Norway. *The British journal of criminology*, 62(4), 914–930. <https://doi.org/10.1093/bjc/azabo87>
- Ugelvik, T.** (2021). The transformative power of trust: Exploring tertiary desistance in reinventive prisons. *The British Journal of Criminology*, 62(3), 623–638. <https://doi.org/10.1093/bjc/azabo76>
- Weaver, B.** (2019). Understanding desistance: A critical review of theories of desistance. *Psychology, Crime & Law*, 25(6), 641–658. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2018.1560444>